

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสังคมชนบทอีสานไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ความยากจน อคอยาก ความแห้งแล้ง และการถูกเอาเปรียบจากผู้มีฐานะทางสังคมสูงกว่า ล้วนเป็นปัญหาที่เราสามารถพบได้ทั่วไปในชนบททุกภาคของไทย "ต่างถิ่นที่ภาคอีสานเผชิญปัญหาเหล่านี้มากที่สุด" (Platenius 1963 : 7) หลักฐานที่ยืนยันถึงความทุกข์ยากที่ชาวชนบทอีสานประสบอยู่แล้วซ้ำอีกคือ ปัญหาความอคอยากแห้งแล้งที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2443 ดังมีผู้กล่าวถึงว่า

ความอคอยากครั้งนั้น

แควพื้ของมันได้เริ่มคลุมอีสานไว้อย่างกว้างขวางตั้งแต่ปี พ.ศ. 2432 และกินบริเวณถึงปราจีนบุรี ภัยฟ้าอากาศวิปริตแห้งแล้งติดต่อกันหลายปี . . . ความทุกข์ยากได้กระหน่ำลงมาสู่ประชาชนอีสานอย่างรุนแรงเมื่อปี พ.ศ. 2443 (สุชาติ ภูมิบริรักษ์ 2514 : 35 - 37)

นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2495 และปี พ.ศ. 2520 ชาวอีสานก็ต้องประสบปัญหาความอคอยาก ภาวะฝนแล้งจนต้องอพยพเข้ากรุงเทพฯ ตลอดจนไปทางภาคใต้ และภาคตะวันออก จากเหตุการณ์ดังกล่าวเราจะเห็นได้ว่าชาวชนบทอีสานประสบปัญหาเหล่านี้มาเป็นเวลานานนับร้อยปี แมว่าปัจจุบันรัฐบาลได้ดำเนินการแก้ไขแล้วก็ตาม

แก้ปัญหาดังกล่าวก็ยังไม่หมดไป

ตามที่เราทราบว่า "วรรณคดีเป็นสถาบันทางสังคมอย่างหนึ่ง ซึ่งใช้ภาษา เป็นสื่อ เพื่อการสร้างสรรค์สังคม" (Wellek and Warren 1970 : 94) แสดง ว่าวรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคม จึงย่อมมีหน้าที่รับใช้และพัฒนาสังคม ดังนั้น นักเขียนซึ่ง เป็นผู้ผลิตวรรณกรรมจึงควรมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วย ดังคำกล่าว ของ ออย อัจฉริยกรว่า

ผมไม่ใช่นักประพันธ์ที่เรียกว่า "พวกชายฉันทน์" นะครับ ผมขายความจริงด้วย ผมเป็นนักข่าวมาก่อน เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้ เป็นสิ่งมากระตุกอารมณ์ ความรู้สึกทำให้เราเกิดความสะเทือนใจ อย่างเหตุการณ์ในอีสาน เหตุการณ์ ทางการเมือง ทางสังคมหรือแม่แก่ชาวของบางคน ซึ่งทำให้ภาคใจ สิ่งเหล่านี้ครับ ที่ทำให้ผมเขียนออกมาเป็น เรื่องเป็นราว งานของผมไม่ได้ เกิดจากจินตนาการ แต่มันเป็นข้อเท็จจริงซึ่งผมพยายามสอกลใส่เข้าไปในเรื่อง (วาสนา กุลประสูตร 2518 : 157)

คำกล่าวข้างต้นนอกจากจะแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมแล้ว ยังแสดงให้เห็นว่าปัญหาต่าง ๆ ในสังคมเป็นแรงบันดาลใจให้นักเขียนเสนอ ผลงานออกมาเพื่อช่วยพัฒนาและสร้างสรรค์สังคม ดังนั้นปัญหาสังคมชนบทอีสานซึ่งเป็นปัญหาสำคัญปัญหาหนึ่งของประเทศไทย จึงน่าจะส่งผลกระทบต่อนักเขียนเรื่องสั้น ไทยในช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2525

โดยทั่วไปวรรณกรรมที่เสนอปัญหาสังคมชนบทอีสานมีทั้งบทร้อยกรอง นวนิยาย และเรื่องสั้น แต่การวิจัยนี้จำกัดเฉพาะเรื่องสั้น เนื่องจากในปัจจุบันเรื่องสั้นกำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ดังจะพบว่ามีเรื่องสั้นของนักเขียนทั้งเก่าและใหม่ลงพิมพ์

ในนิยายสารและวารสารต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก อีกทั้งยังมีหนังสือปกอเนกที่รวมเรื่องสั้นพิมพ์ออกจำหน่ายเป็นจำนวนมากเช่นกัน ในจำนวนนี้เรื่องสั้นที่เสนอปัญหาสังคมมีแนวโน้มสูงขึ้นเรื่อย ๆ เรื่องสั้นเหล่านี้ได้เสนอปัญหาต่าง ๆ ในสังคมอย่างเด่นชัด ซึ่งอาจมีส่วนใหญ่ผู้อ่านและผู้ที่รับนิยายชอบในสังคมตระหนักถึงปัญหาที่ยิ่งขึ้น และหาทางแก้ไขต่อไป

อีกประการหนึ่งเรื่องสั้นยังเป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งที่เสนอปัญหา ตลอดจนแนวคิดที่หลากหลาย รวดเร็ว และเด่นชัด เหมาะที่จะนำมาศึกษาเพื่อให้ทราบถึงความเคลื่อนไหวของงานวรรณกรรมอีกด้านหนึ่งด้วย

การวิจัยในที่นี้จะจำกัดขอบเขตศึกษาเฉพาะเรื่องสั้นที่ตีพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2501 - 2525 ก็เพราะเรื่องสั้นที่เสนอปัญหาสังคมชนบทอีสานเริ่มปรากฏเด่นชัดในช่วงเวลาดังกล่าว

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ของเรื่องสั้นไทยในช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2525 ที่เสนอปัญหาสังคมชนบทอีสาน โดยวิเคราะห์เนื้อหา แนวคิด ตัวละคร และกลวิธีในการเขียน
2. เพื่อศึกษาลักษณะของปัญหาสังคมชนบทอีสานที่มีต่อเรื่องสั้นไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2525

สมมุติฐานในการศึกษา

ปัญหาสังคมชนบทอีสานส่งผลกระทบต่อนักเขียนเรื่องสั้นไทยในช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2525 ทั้งในด้านการสร้างเนื้อเรื่อง แนวคิด ตัวละคร และ กลวิธีในการเขียน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาเรื่องสั้นที่เสนอปัญหาสังคมในช่วงก่อน พ.ศ. 2500 จนถึงปัจจุบัน เพื่อให้ทราบวิวัฒนาการของเรื่องสั้นที่เสนอปัญหาสังคมชนบทที่सान โภคสัง เชน
2. ศึกษาสภาพสังคมและปัญหาสังคมชนบทที่सान เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาปัญหาที่ปรากฏในเรื่องสั้นให้เข้าใจยิ่งขึ้น
3. ศึกษาเรื่องสั้นไทยที่เสนอปัญหาสังคมชนบทที่सानที่ตีพิมพ์ในช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2525 โดยเลือกศึกษาเฉพาะเรื่องสั้นที่เสนอปัญหาสังคมชนบทที่सानเป็นหลัก มิใช่เป็นเพียงฉากเพื่อเสนอความคิดอื่นเท่านั้น เรื่องสั้นที่ใช้ศึกษามีจำนวน 81 เรื่อง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการค้นคว้าจากเอกสารและหนังสือ (Documentary Research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสาร นิตยสารและวารสารต่าง ๆ ซึ่งกล่าวถึงเรื่องสั้นที่เสนอปัญหาสังคมและปัญหาสังคมชนบทในช่วงก่อน พ.ศ. 2500 จนถึงปัจจุบันพอสัง เชน
2. ค้นคว้าข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสภาพและปัญหาสังคมชนบทที่सान จากเอกสารและหนังสือทางสังคมศาสตร์ ใ้แก่ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ สังคมวิทยา ตลอดจนวารสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. ศึกษาเรื่องสั้นที่ใช้ในการวิจัยอย่างละเอียดทั้งในค่านองค์ประกอบ และกลวิธีในการเขียน

นอกจากนี้ยังใช้การสัมภาษณ์ประชาชนในภาคอีสาน เพื่อทราบถึงทัศนคติเกี่ยวกับปัญหาที่พวกเขาเผชิญมาเปรียบเทียบกับทัศนคติของผู้แต่งที่ปรากฏในเรื่อง และสำรวจภูมิประเทศของชนบทอีสานที่นำมาใช้เป็นฉากในเรื่องสั้นอย่างกว้าง ๆ เพื่อความสมจริง

4. นำข้อมูลมาเรียบเรียงและเสนอผลการวิจัย
5. สรุปผลการวิจัย

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อขยายขอบเขตการศึกษาวรรณกรรมไทย ในแนววรรณคดีเปรียบเทียบให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
2. ทำให้ทราบถึงผลกระทบของปัญหาสังคมชนบทอีสานที่มีต่อเรื่องสั้นไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2501 - 2525

ขอตกลงเบื้องต้น

องค์ประกอบของเรื่องสั้นที่วิเคราะห์ คือ เนื้อหา (Content)			แก่น ตัวละคร
โครงเรื่อง (Plot)	ฉาก (Setting)	บทสนทนา (Dialogue)	
(Character)	และแนวคิด (Theme)		

แนวคิด (Theme) / ในที่นี้หมายถึง ความคิดสำคัญและจุดมุ่งหมายที่
 ผู้แต่งต้องการเสนอ ทั้งนี้ในการวิเคราะห์แนวคิดผู้วิจัยจำเป็นต้องยกตัวอย่าง
 เรื่องสั้นบางเรื่อง และข้อความที่แสดงความคิดเห็นและจุดมุ่งหมายของผู้แต่งมา
 ประกอบ เพื่อให้เห็นแนวคิดที่ผู้แต่งต้องการเสนอชัดเจนขึ้น

กลวิธีในการ เขียน (Technique) / นั้น ผู้วิจัยจะศึกษาถึงกลวิธีในการ
 สร้างโครงเรื่อง (Plot) / ฉาก (Setting) / ตัวละคร (Characterization) /
 และกลวิธีในการ เล่าเรื่อง (Narration)

ขอบพื้สำนในงานวิจัยนี้ หมายถึง ที่ตั้งคนอาศัยอยู่นอกเมือง อยู่ตามไร
 ตามนาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชาวชนบทที่อาศัยอยู่จะ ประกอบอาชีพเกษตร กรรม
 เป็นหลัก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย